

1.1 Kořeny výsadkového vojska

Nápad použít padák jako prostředek dopravy vojáka do týlu nepřítele se datuje do období 1. světové války. Do té doby to byl pouze (ne)standardní prostředek záchrany pilota sestřeleného letounu. I přes řadu pokusů a různý stupeň vývoje v této oblasti v několika evropských armádách během 20. a 30. let 20. století drží světový primát vzniku prvních operačně nasaditelných výsadkových jednotek až Sovětský svaz. Německo pak bylo první zemí, která výsadkáře dokázala efektivně nasadit do boje. Výsadkové jednotky se během 2. světové války objevily na obou stranách fronty, a to s různou intenzitou a mírou úspěchu.

V Československé armádě 1. republiky byli padákem vybaveni letci. I jim sloužil pouze jako záchranný prvek. Modernizace zbraní a služeb pozemního vojska a vojenská doktrína tehdejšího Československa žádnou prioritu pro výsadkové jednotky ve 30. letech nevyžadovala, a to se již začaly provádět úspěšné pokusy s touto novou zbraní v jiných státech. Zřízení výsadkových jednotek by však nevyřešilo žádný z problémů obranyschopnosti země. Jejich preference by tehdy nebyla ničím než gestem, jímž by se armáda k modernímu způsobu boje sice přihlásila, ale mnoho nezískala.⁹

První zprávy o výsadkových jednotkách u nás se objevují na stránkách vojenského tisku v roce 1936 v souvislosti s účastí čs. důstojníků na manévrech Rudé armády u Kyjeva. V září 1935 zde Sověti provedli úspěšný vzdušný výsadek o síle několika tisíc mužů, s dělostřelectvem i tanky. Poté, co francouzská armáda zahájila ve dvou střediscích padákový výcvik, padlo rozhodnutí i v Praze. Během roku 1937 byly na Hlavním štábu soustředěny dostupné informace o různých evropských armádách. Pozornost se soustředila na zprávy o síle, stavu, organizaci, výstroji, výzbroji a názorech na praktické použití výsadkových jednotek v možné budoucí válce, jak se jevíly v Sovětském

svazu, Francii a Itálii. Německo paradoxně hlubší analýze studijně-analytické skupiny Hlavního štábu unikalo. Zájem se upíral nejvíce k armádě sovětské.¹⁰

V létě 1938 se Hlavní štáb rozhodl přistoupit k praktickým krokům. Vypracování konkrétního návrhu na vznik první jednotky letecké pěchoty se ujal III. odbor (letecký) Hlavního štábu, který viděl budoucí úkoly parašutistů v čs. armádě nejdříve v ničení důležitých objektů a teprve po získání prvních zkušeností měla být jejich činnost rozšířena na úkoly zpravodajské a bojové. V září 1938 byl vypracován rámcový plán pro výstavbu a výcvik vojenských parašutistů k 1. dubnu 1939 na letišti v Milovicích. Jednotka v síle zesílené čety o 60 mužích měla být složena ze tří družstev, každé o střeleckém a technickém roji. Vybraní dobrovolníci měli pocházet z řad ženijního vojska, zákopníků pěchoty a jezdeckta. K seskokům se předpokládalo upravit letouny Fokker-IX. Všeobecná mobilizace v září 1938 a důsledky Mnichovské dohody však tyto přípravy utlumily. Hlavní štáb sice vydal v listopadu 1938 výnos o organizaci výcviku letecké pěchoty, na jehož základě proběhl nábor dobrovolníků mezi důstojníky, ale v únoru 1939 byly všechny přípravy zrušeny a výcvik parašutistů odvolán. 15. března 1939 Československo zaniklo a k oživení myšlenky mít vlastní parašutisty tak došlo až za zcela jiných podmínek, v období 2. světové války ve Velké Británii a v Sovětském svazu.

Asi není náhoda, že mezi prvními dvaceti důstojnickými žadateli o vstup do chystané jednotky letecké pěchoty byli i tři, kteří v průběhu války spojí svůj osud s programem parašutistů na život a na smrt.¹¹ Kpt. gšt. Jaroslav Šustr a por. pěch. Gustav Loquens budou stát u kolébky těchto jednotek ve Velké Británii a por. pěch. Jindřich Vaško bude v roce 1942 popraven nacisty za bezprostřední pomoc paravýsadku Silver A.

Válečná anabáze 1.2

„Pravděpodobnost toho, že parašutisté musí přinést při plnění svého úkolu obět nejvyšší, se v mnohých případech měnila téměř v jistotu. A přece šli...“

Edvard Beneš

Od roku 1941 vysílalo Ministerstvo národní obrany československé exilové vlády v Londýně do okupované vlasti zvláště vybrané a vycvičené paraskupiny. Jejich přípravu měl na starosti II. odbor MNO, resp. Zvláštní skupina D, která přitom úzce spolupracovala s britskou Správou pro zvláštní operace (SOE). Paraskupiny sestávaly z vybraných dobrovolníků, kteří prošli náročným výcvikem v tzv. kurzích útočného boje, provedli několik praktických seskoků a před případným operačním nasazením byli dále doškolení ve speciálních výcvikových zařízeních SOE – tzv. STS (Special Training Schools) nebo se zařadili zpět ke své mateřské jednotce a byli v záloze pro případ potřeby.

Jedinci nebo několikačlenné skupiny měli v protektorátu plnit převážně kurýrní, zpravodajské, spojovací nebo sabotážní úkoly. Odpor odbojových skupin byl totiž následkem sílícího nacistického tlaku brzy vyčerpán a zahraničnímu vedení chyběly jak zpravodajské poznatky o situaci doma, tak důkazy o odbojové činnosti Čechů, kterými by se mohla exilová vláda prezentovat před Spojenci. Úkolem převážné většiny paraskupin tak bylo obnovit a podporovat odboj a využívat ho ke zpravodajské činnosti. Dobře je známa historie paraskupiny Anthropoid, jejíž příslušníci rtm. Jozef Gabčík a rtm. Jan Kubiš provedli 27. května 1942 úspěšný útok na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. O náročnosti plněných úkolů svědčí fakt, že z celkového počtu 101 operačně

ně nasazených parašutistů čs. zahraniční armády ve Velké Británii se konce války dožil jen každý druhý – celkem 51 z nich padlo v boji, bylo popraveno nacisty, zemřelo vlastní rukou v bezvýchodné situaci nebo zahynulo v troskách sestřelených letounů.¹² Padákovým výcvikem prošlo na území Velké Británie zhruba pět stovek československých vojáků.¹³ Předpokládalo se, že by mohli být na konci války vysláni na pomoc celonárodnímu povstání. Návrhy na vytvoření samostatné čs. výsadkové jednotky na Západě však zůstaly hlavně pro obecný nedostatek vojáků pouze na papíře.

Přínos členů paraskupin ze Západu k československému válečnému úsilí byl zcela mimořádný: „*Představovali elitu zahraniční armády, bez ohledu na to, jak se vyvíjely jejich osudy po seskoku. Všichni se přihlásili dobrovolně, prošli mimořádně přísným výběrem a náročným, řadu měsíců trvajícím, výcvikem. Reprezentovali ty nejlepší vojenské kvality našeho zahraničního odboje.*“¹⁴

Poněkud jiný průběh mělo organizování výsadkových jednotek na půdě Sovětského svazu. Zde byla v lednu 1944 vytvořena 2. čs. samostatná paradesantní brigáda (2. čspdb) o síle 2 800 vojáků, zařazená do sestavy 1. čs. armádního sboru. Jakkoliv se jednalo o první výsadkový svazek čs. armády s operačně-taktickým charakterem, jeho bojová cesta se příliš nelišila od pěších jednotek, protože brigáda do týlu nepřítele nikdy neseskočila na padácích. Na frontu byla nasazena coby pěší element v září 1944 v rámci

Setkání prezidenta Beneše s čs. zpravodajci. Vlevo plk. Moravec, za ním kpt. Tauer, dále britský styčný důstojník mjr. Gibson, škpt. Čáslavka, prezident republiky a ministr národní obrany generál Ingr. Woldingham 2. srpna 1940. [30]

Jedno ze stanovišť Vojenské rádiové ústředny. Právě sem posílaly paraskupiny své rádiové depeše. Hockliff. [30]

Pěchotním výcvikem čs. jednotek ve Velké Británii prošla i většina budoucích parašutistů. [13]

Duchovní vůdci koncepce zvláštních výsadků vysílaných za války z Velké Británie do protektorátu mjr. Paleček a plk. Moravec v civilním oděvu při návštěvě Vojenské rádiové ústředny ve Woldinghamu. 1940. [30]

